

Hlava II

Zhruba na jihozápad od Ryboví se prostírala tak zvaná draha neboli občiny. Onoho jasného červencového odpoledne byla plná hus, až od jejich bělostného peří v slunci přecházely oči. Vzduch byl naplněn gagáním a husovitým smrádkem. Tato podivná hojnost bílých ptáků, kteří vypadali všichni stejně, působila jaksi surreálně. Bylo jich tam snad několik set.

Některé se popásaly na krátké travičce, jiné se máchaly ve Škaredce a opět jiné odpočívaly, buď v sedě na zemi, nebo stojíce na jedné noze, s hlavou pod křídlem.

Uprostřed toho hejna stál jakýsi kopeček, na němž rostlo několik olší. Pod olšemi stála prkenná boudička na kolečkách, jakou jinak používají ovčáci v Normandii. Obecní pastucha si ji stloukl spíše z jakési hravosti, než ze skutečné potřeby, protože každý večer zaháněl husy zpět do městečka a přes den se zase za husami tak příliš nepohyboval. Význam boudičky byl tedy spíše estetický, jako význam lodí, které si někteří excentriční lidé staví na suchu. Z řečeného vyplývá, že obecní husopas v Ryboví byl asi nějaká zvláštní osobnost. Předně proto, že o existenci pojízdných boudiček vůbec věděl, a dále proto, že si takovou bedničku, celkem bez skutečné potřeby postavil. Je sice možné, že tvůrce bedničky byl pouze originální lidový typ a na útvar a účel buď sám přišel, nebo se o tom nějak dozvěděl. Lid však bývá zpravidla konservativní a tak se bednička zdá poukazovat spíše jakoby na nějakého inteligenta, i když zaměstnání husopasa činí takový závěr nepravděpodobným.

Vidíme ho nyní sedět v otevřeném vchodu zmíněné boudičky, jejíž kolečka jsou podložena kameny, aby se nemohla rozjet, a pohrávat si v rukou s ojí pojízdného obydlí. Je to stařec mrzkého vzezření, zarostlý krátkým, štětinatým, silně prošedlým plnovousem, který mu dodává podobu stájového pinče.

Je oděn v uválený oblek kdysi panského střihu a barvy, vlivem povětrnosti dnes již značně neurčité. Má venkovskou košili bez límečku, s tkaničkou, a je bos. Na hlavě mu sedí omšelý tvrdák. Zpod tvrdáku vylézají přerostlé bílé vlasy. S tímto proletářsko-venkovským, anť nedím vandráckým zevnějškem kontrastují malé, staromódně pichlavé brejličky s olověnými ráfky, jako na portrétech Franze Schuberta a Alexandra Gribojedova. Tyto brejličky, zdá se, poukazují výše naznačeným směrem.

A vskutku: Husopas města Ryboví, Lucián Pulena, jest doktorem filosofie.

Starosta Romuald Skybala se velice podivil, když před pěti léty dostal žádost o uprázdněné místo husopasa, psanou neznámým krasopisem a podepsanou:

*PhDr. Lucián Pulena,
emeritní gymnasiální professor.*

Ve své žádosti Dr. Pulena líčil, že je po rodičích do Ryboví domovsky příslušný a že zde nyní žije v domku čp. 1609, jejíž po rodičích zdědil.

Vysvětloval, že je pensionovaným středoškolským profesorem, že však, protože odešel do pense již za Rakouska, ztratil důchod, vyměřený mu za mocnářství, inflací podstatnou část své kupní síly, i jest tudíž, jak psal, bez vlastního zavinění nyní blížek holi žebrácké. Žádá tudíž o místo husopasa, aby tím příjem svůj aspoň poněkud doplniti mohl.

Povinnosti husopasa mu nejsou neznámy, protože je jako chlapec často vykonával, anoť tehdy v Ryboví bylo místo husopasa po několik let neobsazeno a občané museli se o pasení svých pernatců sami, každý jednotlivě, postarati. Ostatně jde o službu, kterou obvykle vykonávají osoby zcela prosté a nevzdělané, anoť žádných zvláštních schopností či dovedností venkoncem nevyžaduje, i jest se ovšem nadíti, že níže podepsaný žadatel bude tím spíše s to takovým povinnostem řádně dostáti. Jakkoliv je již pokročilejšího věku, přes 70 let, jest dosud tělesně i duševně čilý, o čemž příkládá lékařské potvrzení. Nadto jde o práci lehkou, kterou nemajetní starci často a téměř zpravidla i jinde konají. Příkládá také potvrzení archivu zemského soudu, že je zachovalým a mravným občanem, bez jakéhokoliv záznamu kriminálního.

Doklady o svém vzdělání a dráze profesionální Dr. Pulena však nepřikládá, anoť pro zaměstnání kýžené jsou bez významu a naopak by žádost jeho naplnily nežádoucím živlem kómicím. Jest však ochoten je na potvrzení pravdivosti svých životních okolností zde vyličených, na vybídnutí ihned předložiti.

Dr. Pulena dále doufá, že jeho žádosti bude vyhověno a tak dále a jest v dokonalé úctě.

Když starosta Skybala žádost přečetl, naplnilo se jeho nitro smíšenými pocity. Předem pocítil výraznou rozkoš převahy nad ubohým inteligentem, který je donucen škemrat o nedůstojné místo husopasa a to u něho, u Skybaly, jenž se jen stěží vyučil kupcem, protože na pokračovací škole neprospíval. Jeho prvním impulsem bylo tuto převahu korunovat tím, že starcovu žádost zamítne jménem městské rady a, v roli pána nad osudem, ho nechá mrznout a hladovět, snad i k smrti.

Další, rafinovanější možnost prodlouženého triumfu ho napadla až za hodnou chvíli, nicméně její výhodnost poměrně dosti rychle pochopil: Udělí-li starci funkci husopasa, bude mít naopak jeho potupu stále na očích, neboť normálnímu pensionovanému profesoru není t.zv. vidět do žaludku a nadto se může pozorování občanstvem záměrně vyhýbat. Přijetím služby husopasa bude však jeho skutečné sociální postavení zřejmé a nabíledni. Kromě toho bude mít Skybala, nad pouhou rozkoš srovnání, ještě i blaho filantropa a chleboďárce, jako u vánočního stromečku v sirotčinci. Posléze: radost ze sociální propasti se tím příliš neoslabí, neboť kombinovaný příjem husopasa a staropensisty i tak stěží dostačí k životu.

Kromě toho bude Dr. Pulena dodávat městu Ryboví a úřadu Skybalovu zvláštní lesk a vznešenost, neboť ne v každé obci mají husopasem profesora a doktora. Tyto úvahy trvaly Skybalovi dosti dlouho a duševně ho vyčerpaly. Není totiž pravda, jak máme sklon se domnívat, že tak zvaní vyčurávkové jsou ve věcech praktických a uzeměných bystřejší, než osoby skutečně inteligentní. Zdá se to tak pouze, protože se nezabývají ničím jiným, než jak to zařídit, aby zvýšili své hmotné blaho, zatímco inteligenti často místo toho uvažují o věcech buď úplně zbytečných, jako je existence duše nebo svobodné vůle, nebo aspoň takových, jejichž praktičnost se ukáže až mnohem později, jako třeba o logických kalkulech, jež se jevily pouhou profesorskou hříčkou až do příchodu samočinných počítačů.

Když byl však úporným přemýšlením konečně dospěl k závěru, bylo již snadné zmanipulovat městskou radu k příslušnému rozhodnutí, a tak se tedy Dr. Pulena stal husopasem.

Nyní tedy seděl Dr. Pulena před svým pojízdným domečkem, hraje si s jeho ojí.

Nebyl sám.

Vedle něho, na trávě, seděl poštmistrův synovec Vilém Zurda. Byl oděn pouze v tričko a trenýrky, a nohy měl rovněž bosé, jako husopas.

Na klíně měl jakýsi sešit a za uchem měl inkoustovou tužku.

„Služka přináší paní růž“, řekl husopas stařeckým hlasem, a Vilém, hlasem pubertním, dosti hbitě pravil:

„Ancilla dominæ rosam apportat“.

Učený husopas totiž připravoval Viléma ke zkoušce do gymnasia, jak to farář a kaplan poštmistrovi poradili.

Jakkoliv se tehdy latina u nás začínala učit až od tercie, rozhodl posvátný triumvirát, že Vilém se má učit latinsky už teď, neboť jako budoucí kněz to bude potřebovat. Bylo s výhodou využít láce preceptorovy a jeho ochoty se žáku věnovat.

Že z něj chce strýc udělat panáčka Vilém ovšem nevěděl.

Protože češtinu, počty a němčinu Vilém v požadované míře už dobře uměl, soustřeďoval se učený husopas více na neoficiální latinu, také proto, že ho to samotného víc bavilo.

„Paní miluje syna“, pravil dále Dr. Pulena a Vilém překládal:

„Domina filium amat“.

Zvedl se lehký větřík a roztančil olšové listí.

Mráček se zvolna sunul přes hejna hus a tam, kde je zastíňoval, se jejich perí zdálo namodralé.
